

УДК [329.733(477)УПА:929ДИДИК Г.]“19”

Леся ОНИШКО

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ГАЛИНИ ДИДИК – УЧАСНИЦІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Проаналізовано історико-краєзнавчі аспекти, які впливали на формування Галини Дидик, як учасниці українського національно-визвольного руху. Висвітлено діяльність українських громадських товариств та організацій, товариське середовище та коло спілкування Галини Дидик у 1920–1930-х рр., її активну роль в пропагуванні ідеї української державності.

Ключові слова: Галина Дидик, формування особистості, українські товариства, національно-визвольний рух, Організація українських націоналістів.

У сучасних історико-краєзнавчих студіях ім'я Галини Дидик тісно пов'язане з діяльністю головнокомандувача УПА генерал-хорунжого Романа Шухевича. Протягом останніх п'яти років життя Р. Шухевича його вірною довіреною особою була саме Галина Дидик – одна із групи особистих зв'язкових командира УПА. Важливою складовою історичних студій є біоісторіграфічні розвідки про учасників українського національно-визвольного руху. З кожним роком таких досліджень з'являється усе більше¹. Однак мало досліджені історико-краєзнавчі аспекти, які впливали на формування учасників українського національно-визвольного руху.

Спробуємо дослідити становлення Галини Дидик, патріотки Української самостійної соборної держави, майбутньої членкині ОУН, обласної референтки підпільного Українського Червоного Хреста на Тернопільщині.

Мабуть, найціннішим джерелом для реконструкції середовища, у якому зростала Галина Дидик, є інтерв'ю пані Галини, записане Ганною Садовською на магнітофон у помешканні Ярослави Заневчик на вул. Дубовій у Львові влітку 1976 або ж 1977 р.² Архівно-слідча справа Галини Тимофіївни Дидик в Галузевому державному архіві Служби безпеки України допомогла реконструювати особливості формування особистості Галини Дидик, яка згодом стала активною учасницею національно-визвольного руху.³ Доповнюють аналіз історико-краєзнавчого аспекту становлення Г. Дидик спогади та історичні розвідки, вміщені в історико-географічному нарисі

¹ Зв'язкова генерала УПА. Галина Дидик: “На жаль і я жива” / [упоряд. О. Панченко]. – Гадяч: “Гадяч”, 2007. – 262 с.; Ісаюк О. Роман Шухевич / О. Ісаюк. – Харків: “Клуб сімейного дозвілля”, 2015. – 255 с.

² Інтерв'ю з Галиною Дидик – зв'язковою Р. Шухевича. Машинопис // Приватний архів Лесі Онішко у м. Києві. – Арк. 2–4.

³ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). – Ф. 6. – Спр. 75075ФП (в 5-ти т.).

Володимира Бемка про Бережани і Бережанську землю⁴, а також в окремих спогадах свідків цих подій.

Галина Дидик народилася в родині свідомих українців Томи та Олени Дидиків у с. Шибалин Бережанського району Тернопільської області 17 квітня 1912 р., хоча точного запису про дату народження Галини знайти не вдалося⁵. Її дитинство та юність припали на буремні події Першої світової війни, невдачі українських визвольних змагань 1920-х рр. та складний міжвоєнний період.

Збройна боротьба за українську державність у 1917–1921 рр. стала причиною кризових явищ в українському суспільно-політичному житті. Військові й політичні прорахунки громадських діячів ширили зневіру серед українських громадян та спонукали до пошуків більш радикальних засобів боротьби за самостійність України. Українські націоналісти відкидали будь-які “соціалістичні” гасла, засуджували вагання у виборі між соціально-демократичними принципами й національною ідеєю, зневіру у власний народ та орієнтацією на зовнішні сили у боротьбі за відновлення української державності.

Свідком формування нових політичних настроїв була й Галина Дидик. Молода генерація українців продовжувала боротися за самостійність України більш радикальними методами. Юній Галині та цілому поколінню 1920–1930 рр. на власному життєвому досвіді та прикладі їхніх родин довелося відчутти гіркоту тієї поразки. Українська молодь зростала в умовах постійного антагонізму між поляками і українцями, відчувала утиски від представників польського владного табору, що пред’являли права на українську територію, керуючись правом сильнішого та правом переможця. Найкраще передає напружені стосунки у Східній Галичині між українською більшістю й новою польською адміністрацією протягом 1919–1923 рр. вираз “взаємне невизнання”.

Українці Галичини відмовлялися визнати польську державу своїм законним урядом. Вони бойкотували перепис 1921 р. й вибори до сейму у 1922 р. Радикальні елементи використовували різні методи боротьби: політичні демонстрації, протести, страйки, бойкот польських товарів, проведення акцій по школах тощо. Окрім того, вони вдавалися до терористичних методів боротьби й саботажу щодо польських урядовців і державних установ. Польський уряд діяв так, начебто Східна Галичина була польським краєм, підпорядковуючи собі його політичне, культурне та економічне життя й часто ігноруючи потреби українців.

Зважаючи на міжнародну громадську думку, поляки неодноразово заявляли про готовність поважати права українців та інших меншостей у своїй державі.

У 1921 р. близько третини 27-мільйонного населення Польщі складали українці, євреї, білоруси, німці та ін. Українці були, без сумніву, найчисленнішою національною меншиною – понад 5 млн, тобто майже 15 % мешканців країни. (Статистичні дані щодо національних меншостей були у міжвоєнній Польщі дуже

⁴ Бемко В. Бережани і Бережанщина / В. Бемко // Бережанська земля. – Нью-Йорк, 1970. – 658 с.

⁵ Онишко Л. Життя посвячене боротьбі: суспільно-політичний портрет Галини Дидик / Л. Онишко // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2012. – Вип. 22: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи / [гол. редкол. М. Литвин, упоряд. і наук. ред. М. Романюк, О. Стасюк]. – С. 388–397.

суперечливими. До прикладу: польські джерела стверджують, що українців було лише близько 4,5 млн, у той час як українці вважають, що понад 6 млн).

Галина, незважаючи на юний вік, поступово почала усвідомлювати необхідність активних та рішучих дій з боку українців. Адже була вона свідомою українкою, відвідувала греко-католицьку церкву, шанувала традиції свого народу, родинні моральні принципи. Ось чому оунівське гасло “Здобудеш Українську державу або згинеш у боротьбі за неї” незабаром стало її життєвим кредо.

Галина Дидик сумлінно навчалася і працювала. Коло її зацікавлень не обмежувалося лише шкільною наукою і членством у “Пласті”. Проживаючи у невеличкому провінційному містечку Бережани, вона намагалася бути у центрі його життя як культурного, так і соціально-економічного. Г. Дидик була членкинею або прихильницею багатьох українських організацій і товариств, які відновили свою діяльність після Першої світової війни (“Просвіта”, “Сільський господар”, “Союз українок”, “Центросоюз”).

У 20-х роках Галина Дидик проживала разом із матір’ю та сестрами у Бережанах. Старша сестра Євгенія та брат Іван уже жили окремо, разом зі своїми родинами, молодші сестри навчалися. Галина у своєму єдиному інтерв’ю дуже мало розповіла про той період⁶. Окрім навчання у гімназії та пластовому русі, вона побіжно описала тодішню ситуацію у краї. Українці гуртувалися навколо просвітницьких українських товариств, які поступово відновлювали діяльність після Першої світової війни у Бережанах.

Галина Дидик брала активну участь у житті української громади в Бережанах. І саме під впливом і подій того часу формувалася особистість майбутньої революціонерки. Доцільно проаналізувати суспільні процеси, що, без сумніву, мали визначальний вплив на формування Галини як індивідуальності, котра згодом відіграла помітну роль в історії українського національно-визвольного руху.

Не зважаючи на утиски з боку польської поліції, нові правила та усілякі заборони, у Бережанах поступово налагоджувалося життя місцевої української громади. Відновили свою роботу товариства “Учительська громада”, “Боян”, “Просвіта”, “Сільський господар”, кооператив “Народний дім” тощо. Але першим товариством, організованим в умовах польської окупації, був “Комітет допомоги дітям і в’язням”. Він постав з ініціативи українського жіноцтва для допомоги осиротілим дітям і ув’язненим, які опинилися за ґратами з вини нової адміністрації. Початок польської окупації розпочався з обшуків, арештів, реквізиції приватного майна, тощо. Польські жандарми розшукували провідників місцевих громад, щоб зламати осердя українського національного духу.

Хвиля арештів охопила передусім греко-католицьке духовенство. У в’язницях перебували о. Василь Дубицький (управитель гімназійної бурси та катехит Бережанської гімназії, наставник Галини Дидик та її сестер), о. Михайло Осадця, о. Омелян Гавришко, о. Павло Олійник, о. Мінко, о. Омелян Король, о. Григорій Гарматій, о. Микола Марків. Було також заарештовано повітового комісара, радника Івана Масляка і колишнього посла, посадника Бережан Тимотея Старуха, давнього приятеля родини Дидиків. Услід за чоловіками було заарештовано чимало

⁶ Інтерв’ю з Галиною Дидик – зв’язковою Р. Шухевича. Машинопис // Приватний архів Лесі Онишко у м. Києві. – Арк. 2–4.

жінок–українок. Серед заарештованих була і дружина Тимотея Старуха, яку польська поліція забрала до в'язниці у Львові разом із маленькою дитиною на руках, а вдома залишилися без опіки четверо неповнолітніх дітей – ровесників Ольги, Марії та Галини Дидиків. В цих умовах місцева жіноча громада була першою, яка організувала “Комітет допомоги дітям і в'язням”⁷.

Перші збори “Комітету” відбулися в приміщенні товариства “Надія”, що знаходилося на розі вулиць Адамівни та Ізабелівки і було центром української громади Бережан. Ощадно-позичкова каса “Надія” – своєрідний місцевий “банк”, приміщення для якого куплене за гроші української громади. Після відповідного ремонту дім мав великий зал, де влаштовували вистави, виступи аматорських гуртків, концерти пластової та гімназійної молоді, тематичні вечори, тощо, дві інші кімнати будинку призначалися для каси, а ще одну кімнату використовували для різноманітних зустрічей, сходин тощо⁸. Саме там відбувалися збори новоствореного “Комітету”. На його перше засідання прийшло приблизно 60 жінок (за неперевіреними даними там була присутня і Анна Дидик із доньками). Вони взяли на себе опіку над осиротілими дітьми, організували гарячі обіди та передачі для в'язнів.

Створення “Комітету” у Бережанах продемонструвало здатність українських жінок до самоорганізації в ім'я вищої цілі та стало законопримним процесом в історії розвитку українського жіночого руху. Жіночий рух в Україні розвивався під впливом загальноєвропейського, однак мав ще й свої особливості, визначені специфічним становищем української поневоленої нації. Перші його прояви зафіксовано на Наддніпрянській Україні, що входила до складу Російської імперії. Змагання жінок до вищої освіти виявилось уже в 50-х роках XIX століття, у 1860 р. жінки здобули, хоч і на короткий період, можливість вступати до університетів. У цьому напрямку працювало одне з перших жіночих товариств України “Товариство допомоги вищій жіночій освіті”. Значним здобутком жіночого руху було заснування Вищих Жіночих Курсів у Києві в 1878 р.

Не менш важливим соціальним явищем емансипаційного етапу жіночого руху стала діяльність народниць. Їх незалежна поведінка, активна життєва позиція, протест проти кріпосницької системи і патріархальної сім'ї створили ґрунт для зростання авторитету жінки в суспільстві. У 90-х роках XIX століття жінок стали активно залучати до політичних партій, а на початку XX століття простежувалося зростання чисельності жіночих організацій різного спрямування.

На західноукраїнських землях піонеркою жіночого руху була Наталя Кобринська, яка заснувала в Станіславі “Товариство руських женщин”. Хоч товариство діяло не довго, все ж його ініціаторка знайшла інші вияви популяризації жіночого руху, головно у видавничій діяльності. У 1887 р. започатковано альманах “Перший вінок”. В кінці XIX століття українки Галичини підготували петицію до віденського парламенту в справі допущення жінок до вищої освіти. У 1891 р. в Стрию організовано перше жіноче віче, куди прибуло жіноцтво з-під Бродів, Бережан, Коломийщини і Буковини. У 90-х роках XIX століття виникли нові жіночі організації. Наприклад, 1893 р. у Львові був створений “Клуб русинок”, “Жіночий кружок” у Коломиї, 1894 р. “Жіноче товариство” в Городенці, 1896 р. “Жіночий кружок” у

⁷ Бемко В. Бережани і Бережанщина. – С. 220.

⁸ Там само. – С. 146.

Тернополі, у 1901 р. – “Жіноча читальня” в Долині, “Кружок українських дівчат” у Львові, тощо.⁹

Поступово жіночий рух мав усе більше і більше прихильників у Бережанах. У 1902 р. відбулися сходи місцевих жінок з метою заснування жіночого товариства. Професор гімназії Петро Дуткевич і адвокат д-р Андрій Чайковський підготували статут майбутньої організації. На початку 1903 р. відбулися перші загальні збори товариства “Жіноча громада” в Бережанах. Головою спілки обрано Павлину Дуткевич, а до складу правління товариства увійшли Наталя Чайковська, Жигмонта Бачинська, Климентія Бородайкова, Марія Соневицька, А. Цурковська, Н. Нікодимович, Г. Томашівська – дружини місцевих українських інтелігентів.

До компетенції “Жіночої громади” належали: поширення знань про ведення домашнього господарства, опіка над дітьми, раціональна організація жіночої праці в родині, пропагування важливості освіти серед жіноцтва та ін. Активізація жіночого руху сприяла національному відродженню села. До 1914 р. “Жіночі громади” були організовані спершу при товаристві “Просвіта”, а згодом трансформувалися у самостійні товариства, душею яких, як правило, ставали дружини священиків.

“Жіночі громади” організовували так звані вечори, де запрошені жінки порушували проблеми хатнього господарства, гігієни, куховарства, догляду за дітьми, поширення знань про елементи психології та педагогіки. За твердженням Володимира Бемка, “Жіноча громада” мала помітний вплив на Бережанщині: “Через кілька літ праці серед жіноцтва – була на Бережанщині помітна зміна в житті української жінки”¹⁰.

Жіночі об’єднання сприяли плеканню добродесних і моральних чеснот серед жіноцтва. При місцевій церкві були організовані церковні жіночі товариства, зокрема “Марійська дружина”. Жіночі об’єднання активно підтримали рух за відродження здорової нації. Вони виступали проти тютюнопаління та пияцтва, які морально і фізично калічили народ.

Поступово жінки, які довгі роки перебували на “других ролях”, відчули впевненість у власних силах та усвідомили свої заслуги у вихованні та плеканні української родини. У Бережанах “Жіноча громада” організувала курси для неграмотних, які влаштовували у неділю, чи церковні свята у будинку “Надія”. Там було створене своєрідне бюро з організації домашньої прислуги. Дівчатам, як правило з навколишніх сіл, допомагали знайти відповідне місце праці у більш заможних сім’ях. Їх навчали правилам поведінки, надавали моральну та матеріальну допомогу, а також дбали про відповідне до них ставлення.

У своїх спогадах Василь Галаса, родом із Бережанщини, згадував, як через матеріальні нестатки старша сестра, сімнадцятирічна Софія, змушена була піти на службу до чиновника у Трускавці, де незабаром вийшла заміж і там залишилася на постійне місце проживання¹¹. На жаль, п. Василь не деталізував, за яких обставин сестра отримала роботу, але, зважаючи на активність жіночої організації в цьому регіоні, можна припустити, що роботу Софія одержала за сприяння “Громади”.

⁹ Маланчук-Рибак О. Жіночий рух на західноукраїнських землях (кінець XIX – 30-ті роки XX століття) / О. Маланчук-Рибак // Жіночі студії в Україні: жінка в історії та сьогодні. – Одеса, 1999. – С. 110–130.

¹⁰ Бемко В. Бережани і Бережанщина. – С. 158.

¹¹ Галаса В. Наше життя і боротьба. Спогади / В. Галаса. – Львів: Мс, 2005. – С. 14.

Після Першої світової війни “Жіноча громада” трансформувалася у “Союз українок”, філію якого у Бережанах очолювали у різні роки місцеві жінки: Юлія Кордуба, Марія Федак-Гриневич, Олена Чайковська-Бемко, Іванна Загасвич, Софія Котовська. До правління входило також чимало молодих жінок, зокрема, Іванна Івашкевич, Антоніна Миронів, Ольга Старух, Ольга Дидик, Галина Бобяк-Шкудорова, Марія Вітовські – Пеленська, Марія Бачинська-Дзерович, Ніна та Ольга Пришляки, Софія Тилявська, Галина Мушкевич, Галина Вонсовичівна та ін.¹² Услід за сестрою активною союзницею стала і Галина Дидик.

Великий вплив на розвиток жіночого руху на західноукраїнських мала Мілена Рудницька, донька відомого бережанського нотаріуса. У двадцятих роках минулого століття вона писала: “Жінка наділена іншим мозком і серцем, з іншими вимогами та бажаннями, чим мужчина, внесе до культури зовсім нові, свіжі цінності, поглибить її та поширить. Відмінна психічна й інтелектуальна конструкція жінки мусить потягнути за собою повну перебудову державного та суспільного ладу і перетворення всієї культури”¹³. У 1921 р. Мілена Рудницька організувала й очолила “Союз українок”. Невдовзі “Союз” перетворився на всенародну організацію, яка мала 80 повітових філій, 1100 первинних організацій і маже 100 тис. членкинь¹⁴. Завдяки її зусиллям популярність і громадська вага цих організацій швидко зростали. Вона включилася у працю Міжпарламентського Союзу, брала участь у всіх з’їздах Конгресу національних меншостей. На її пропозицію жіночі організації теж почали брати активну участь у засіданнях Конгресу, зокрема й делегатки з Бережанщини.

Значну роль у розгортанні жіночого організованого руху відігравала преса. Друковане слово стало своєрідною зброєю, яку успішно застосовували українські жіночі об’єднання на західноукраїнських землях. Періодичні жіночі видання стали фундаментом у становленні світогляду молодих дівчат покоління 1920–1930-х років, до якого належала і Галина Дидик. Глибоким та різноманітним був зміст перших жіночих журналів “Мета” та “Жіноче діло”. Журнал “Жіноче діло” вирізнявся не тільки з погляду поліграфії, а й високого інтелектуального рівня. У ньому обговорювали такі питання, як ставлення до проблем освіти, культури, літературних новинок та ін.

Жіночі видання стали своєрідною “настільною книгою” для тодішнього покоління молодих дівчат і жінок. Популярним був часопис “Жіноча доля” (1925–1939 рр.) та альманахи до нього, які виходили у 1926–1930 рр. та в 1936 роках. Двічі на місяць виходив журнал “Жіноча воля” для сільських господинь (1932–1939), а також щомісячне видання для сільських дівчат “Світ молоді”. Помітний слід в історії української преси залишив і часопис “Нова хата” (1925–1939) – видання для, як тоді писали, “інтелігенток за професією або за одруженням”, в художньо оздобленій обкладинці. Воно активно пропагувало народне мистецтво та творчість визнаних митців. Часопис “Жінка і нація” та двотижневик “Жінка”, засновані на початку 1930-х років з ініціативи Мілени Рудницької. Фахівці вважали, що це одні

¹² Бемко В. Бережани і Бережанщина. – С. 159.

¹³ Рудницька М. Нова доба культури / М. Рудницька // Збірник документів і матеріалів про життя, суспільно-політичну діяльність і публіцистичну творчість Мілени Рудницької / [упоряд.: М. Дядюк]. – Львів, 1998. – С. 76.

¹⁴ Чорновол І. Львівські феміністки. Мілена Рудницька / І. Чорновол // Львівська газета. – 2005. – 4 березня.

з найкращих часописів в історії української жіночої преси. Розвиток так званої “жіночої” преси отримував відчутну підтримку від створених у ті ж роки жіночих об’єднань, які дійсно переймалися проблемами розвитку культури, освіти жінок.

У філії “Союзу українок” у Бережанах передплачували такі відомі тогочасні видання, як “Жіноча Доля”, “Українка”, “Наша хата”, “Жінка” та інші. Вони були настільки популярними, що їх можна було знайти практично у кожній хаті. Підтвердженням цього факту можуть слугувати польські поліцейні звіти того часу, які засвідчують, що українська громада, купуючи в складчину, активно читала українську пресу¹⁵. Без сумніву, їх із захопленням читала Галина Дидик, а окремі з них, мабуть, передплачувала разом зі своїми рідними. До речі, в акті обшуку, який 25 грудня 1939 р. проводили в квартирі Галини Дидик у Бережанах, в четвертому пункті зазначено, що вилучено пачку різної літератури¹⁶.

Періодика знайомила Галину не лише з новими ідеями, а й передовими жінками того часу, які виступали на жіночих вічах, пропагуючи право жінки на самореалізацію. На запрошення Бережанської філії часто приїжджали почесні гості та промовці: серед них голова “Союзу” пані посол Мілена Рудницька, сенаторка Олена Кісілевська – відома організаторка сільського жіноцтва, Марія Білякова, Марія Донцова та інші.

Розвиток жіночих об’єднань у Галичині припав на 1920–1930 рр. Конгрес “Союзу українок”, який із великим успіхом проведено в Станіславі у червні 1934 р., дав новий поштовх для розвою жіночої преси і жіночого руху загалом. У Бережанах філія “Союзу українок” організовувала курси крою і шиття, відкрила галантерейну крамницю на вул. Адамівка, кравецькі курси у сусідніх селах. Кравецькі курси найімовірніше відвідували сестри Дидик. Бо згодом до послуг Марії Дидик вдавалися місцеві жителі¹⁷, а Галина використовувала свої навички у підпільній роботі: періодично працювала швачкою, щоб замаскувати свою справжню роботу¹⁸.

“Союз українок” ефективно протидіяв національній асиміляції. Жінка, як берегиня української родини, повинна була зробити свій внесок у збереження й передачу наступним поколінням моральних і культурних цінностей народу. Публікації у тогочасній жіночій пресі свідчили про високий рівень розвитку жіночої свідомості, прихильність освіченої частини українського жіноцтва до тогочасних передових ідей емансипації, підтвердили значні інтелектуальні та ідейно-теоретичні потенції українського фемінізму початку минулого століття.

Галина Дидик також була прихильницею жіночого руху. Після закінчення Бережанської гімназії вона, разом зі старшою сестрою Ольгою, почала працювати у “Союзі українок”. Разом з іншими українськими товариствами “Союз українок” у той час почав втілювати ідею створення дитячих садочків. За свідченням Марії

¹⁵ Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. 231. – Оп. 1. – Од. зб. 2206. – Арк. 7.

¹⁶ Архів управління Служби безпеки України Тернопільської області (далі – Архів УСБУ ТО]. – Спр. П-2435. – Арк. 3.

¹⁷ Протокол допиту М. Дидик від 23.09.1949 р. // ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75075ФП. – Т. 5. – Арк. 50.

¹⁸ Протокол допиту Г. Дидик від 14.04.1950 р. // Там само. – Т. 1. – Арк. 231–238.

Дидик, її молодша сестра працювала за дорученням “Союзу українок” у дитячих садках Бережанщини¹⁹.

“Союз українок” у міжвоєнний період сформував різні референтури: господарсько-кооперативну, народного мистецтва, народного здоров’я, господарського вишколу, вишколу доросту, організаційну й харитативну. Після Бережанської гімназії Галина тісно співпрацювала з відділком доросту “Союзу українок”. За прикладом сімнадцятирічної сестри Ольги Галина захопилася роботою цієї референтури. Вона займалася самоосвітою, відвідувала лекції українознавства, опанувала основи кооперації, вивчала історію та зразки народного мистецтва, знайомила з грамотним веденням хатнього господарства.

Влітку Бережанська філія “Союзу українок” опікувалася місцевими дитячими садочками. Як правило, садочки були організовані при місцевих філіях товариства “Рідна школа”. Для комплексної роботи садочків та проведення якісних заходів “Рідна школа” постійно потребувала відповідно вишколених кадрів. Дуже часто вихователями діток ставали молоді дівчатка, які навчалися у дорості “Союзу українок”. Протягом 1925/1926 років в одному із таких садочків трудилася Галина Дидик²⁰. Вона спочатку працювала помічником вихователя: виконувала усю допоміжну роботу, а згодом особисто займалася з дітками, розповідала про навколишній світ, організувала ігри, навчала віршів, тощо.

Згодом Галина вирішила стати вчителькою молодших класів. Єдиним навчальним закладом, який давав відповідну освіту, була Бережанська учительська семінарія. У Галичині після шкільної реформи 1869 р. було організовано десять Учительських семінарій з українською та польською мовами навчання. Курс навчання тривав від 3-х до 4-х років. У 1928 р. Галина стала студенткою Бережанської учительської семінарії. У протоколі допиту від 12 лютого 1951 р. Галина зізналася, що в 1931 р. закінчила Учительську семінарію у Бережанах²¹.

Активною союзянкою Галина, за її ж свідченнями, стала у 1934 р., в період, коли проживала у місті Львові.²² У той час вона, маючи відповідну освіту і певний досвід, пройшла організаційний вишкіл в “Союзі українок”. Згодом протягом наступних п’яти років організувала так звані “кружки” “Союзу українок” у селах Галичини. Вона займалася освітньою роботою серед жіноцтва: організувала літературні вечори, готувала доповіді на теми з історії України, географії, літератури, влаштовувала виставки, конкурси, готувала урочисті академії до знаменних дат (Дня народження Тараса Шевченка, вшанування пам’яті Івана Франка, річниці ЗУНР, бою під Крутами тощо). Окрім цього, Галина організувала куховарські курси: навчала місцевих господинь правилам куховарства, проводила лекції на тему основ гігієни, влаштовувала конкурси чистоти. Щоб підвищити рівень знань, Галина записалася на курси кулінарів, які були організовані “Союзом українок” у м. Львові²³.

Після курсів Галина спершу працювала у дитячих садочках Тернопільської області. Важливою ділянкою роботи Г. Дидик у цей період були вишколи сільських господинь. У середині 1930-х років “Союз українок” тісно співпрацював

¹⁹ Протокол допиту М. Дидик від 23.09.1949 р. // Там само. – Т. 5. – Арк. 50.

²⁰ Там само. – Арк. 50.

²¹ Протокол допиту Г. Дидик від 12.02.1951р. // Там само. – Т. 4. – Арк. 70.

²² Протокол допиту Г. Дидик від 18.07.1950 р. // Там само. – Т. 3. – Арк. 108.

²³ Протокол допиту Г. Дидик від 12.02.1951р. // Там само. – Т. 4. – Арк. 70.

із товариством “Сільський господар”, зокрема з жіночим населенням у сільській місцевості.

“Сільський господар” був створений з метою покращення добробуту селян шляхом піднесення сільського господарства і захисту інтересів українського села. Головні завдання, які товариство ставило перед своїми членами: юридичний захист селян, самоврядування сільських громад, організація курсів та публічних семінарів, на яких поширювалися сільськогосподарські знання. Окрім цього, філії “Сільського господаря” засновували дослідницькі та зразкові поля, на яких вирощували експериментальні сорти зернових культур, займалися селекцією овочів, висаджували зразкові сади, облаштовували пасіки, будували стайні, курники, вітчарні, поширювали зразки найновіших сільськогосподарських машин і знарядь праці, запроваджували спільне користування машинами і реманентом.

Наприкінці 1920-х років “Сільський господар” об’єднався з українською кооперацією. Вона перебрала на себе фінансування товариства і стала на шлях економічної оборони селянства, усвідомлюючи, що лише освічений, економічно незалежний народ може боротися за здобуття політичної і національної свободи. Це посприяло реструктуризації “Сільського господаря”. Почали працювати різні секції: агротехнічна, садівничо-городня, зоотехнічна, годівлі свиней, птиці, бджільництва, рибальства, шовківництва, тощо. Члени “Сільського господаря” проводили теоретичні і практичні курси серед сільського населення. Місцеві філії товариства часто запрошували лекторів для створення гуртків і проведення семінарів. У гуртках місцеві селяни слухали лекції на суто господарські теми. Найпопулярнішими були заняття з обробітку землі, організації сіножаті, виведення якісних порід великої рогатої худоби та домашньої птиці, догляд свиней, виведення нових сортів зернових культур тощо.

Популярною була секція “Сільських господинь”, яка навчала молодих дівчат і жінок правилам ведення хатнього господарства, куховарства, кравецтва, шиття, птахівництва. Селяни втілювали корисні поради, навчалися раціонально вести господарство.

У тісній співпраці з “Сільським господарем” і “Союзом українок” підбирали фахівців, переважно вихідців із села, які погоджувалися виступати з лекціями. А щоб заохотити майбутніх інструкторів філії платили за кожну доповідь по 10 крон²⁴. Галина Дидик також готувала лекції конкретні теми і організувала гуртки для усіх зацікавлених у селах Бережанщини. Через кілька років наслідки праці “Сільського господаря” були уже досить помітними. Селяни навчилися користуватися новою сільськогосподарською технікою, раціонально обробляти поля, переробляти відходи. Вони усвідомлювали важливість внесення добрив та необхідність розумно вести власні господарства.

Незважаючи на перешкоди, які чинила тодішня польська влада, українські товариства сумлінно працювали. Українці Галичини поступово ставали економічно незалежними. Вступаючи в кооперативні лави, селяни позбувалися боргової кабали. Це давало їм змогу зміцнювати свою матеріальну базу. У Добровлянах Заліщанського повіту селяни заснували спілку годівлі шовкопрядів, споживчу кооперацію “Сад”, що займалася вирощуванням і збутом помідорів та абрикосів.

²⁴ Бемко В. Бережани і Бережанщина. – С. 158.

Найпопулярнішим стало гасло: “Свій до свого по своє”. У 1939 р. кооперативний рух на Бережанщині охоплював практично усі села²⁵.

Українська кооперація проводила виховну і благодійну роботу – щорічно організовувала курси з вивчення основ господарства, кооперативні фестини, маніфестації, свята ошадності у вересні на свято Софії, Віри, Надії і Любові. Частина зібраних коштів призначалася на громадські потреби, але їх катастрофічно не вистачало. Однією із статей прибутків товариств були кошти, що надходили від розповсюдження літератури, календарів, часописів, тощо. Г. Дидик перейшла у систему кооперативів і працювала інструктором у містах Підгайці, Зборів, Бережани та інших містечках Тернопільської області²⁶.

Важливим штрихом біографії Галини була праця у сільськогосподарській школі у її рідному селі Шибалин, про яку вона згадувала у протоколі допиту від 12 лютого 1951 р.²⁷ Галина засвідчила, що протягом 1937–1939 рр. викладала у місцевій школі. На жаль, вона не уточнила, який саме предмет вона викладала. Зважаючи на її кваліфікацію і членство в “Союзі українок” і “Сільському господарі”, можна припустити, що її профільним предметом було кухарство.

Ініціатором створення цієї школи був професор Михайло Васьків, уродженець с. Шибалина, випускник Бережанської гімназії, а також близький родич Галини: її старша сестра Євгенія була дружиною Михайла. Після вінчання подружжя проживало у с. Шибалині. Ідею організувати сільськогосподарську школу М. Васьківу підказала невтішна ситуація у краї. Після визвольних змагань сільське господарство зазнало великих втрат: зменшилися засівні площі, житлові та господарські будівлі потребували капітального ремонту. Селянські господарства потребували значних коштів на реконструкцію та відновлення, а українські селяни розуміли важливість застосування сучасних засобів господарювання, прагнули дізнатися про прибуткові методи хазяйнування. Завдяки просвітницькій праці “Сільського господаря” та інших українських товариств, селяни навчалися раціонально працювати, отримувати прибутки, що й зумовило розвиток сільського господарства.

Михайло Васьків на початку 1930-х років розробив проект майбутньої школи, склав статут, опрацював програму навчання і після довгих бюрократичних процедур одержав дозвіл на відкриття школи. При підтримці місцевої громад, дирекції “Рідної школи” в Бережанах, а також Івана Тиктора – власника великого видавничого концерну у Львові, восени 1932 р. школа відкрила свої двері для учениць. Спершу школа винаймала кімнати у новозбудованому приміщенні читальні у Шибалині. Потрібну літературу для навчальної бібліотеки вдалося укомплектувати за сприяння власника видавництва “Червона калина” І. Тиктора. Він виділив кошти на обладнання двох класів, а також допоміг укомплектувати бібліотеку різними виданнями (серії “Народна бібліотека”, “Українська бібліотека”, “Бібліотека Нового Часу”, “Ранок”, крім того, “Св. Євангеліє”, молитовник “Вірую”, альбом світських і церковних вишивок, “Українську ілюстрацію”, “Першу Лемківську читанку”, видання “Велика історія України”, “Історія української культури”, “Історія українського

²⁵ Мизак Н. Південне галицьке Надзбруччя у визвольній боротьбі ОУН, УПА у 1939–1953 роках / Н. Мизак. На правах рукопису. – Чернівці, 2000. – С. 37–38.

²⁶ Протокол допиту Г. Дидик від 12.02.1951 р. // ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75075ФП. – Т. 4. – Арк. 70.

²⁷ Там само. – Арк. 70.

війська” і “Велика всесвітня історія”, що творили так звану українську “Історичну Бібліотеку”²⁸).

Вже першого року навчання прибули до школи учениці з навколишніх сіл, навіть із далекої Лемківщини та Волині. Незабаром власник школи збудував нове приміщення, а також інтернат для слухачок та виконав усі формальні вимоги польської шкільної влади. Навчання у школі починалося у січні, а закінчувалося у грудні. Учениці мешкали та харчувалися в інтернаті, разом із учительками. Під наглядом учителів вони самі куховарили та займалися шкільним господарством. Навчання тривало сім годин, а практичні вправи проводили групами, кожні два тижні відбувалася зміна груп. Вечорами організовували товариські гутірки, зачитували доповіді й реферати на різні теми. У святкові дні та за гарної погоди влаштовували прогулянки на природу, іноді в кіно або на народні святкування.

Найбільшою подією шкільного року були літні одностижневі прогулянки за маршрутом: Бережани – Львів – Дрогобич – Синевидсько – Стрий – Галич – Потутори і через г. Лисоню до Шибалина. За час навчання дівчата звикали до школи, знайомилися і після завершення навчання намагалися підтримувати тісні зв’язки зі школою та між собою. Окрім Галини Дидик, у цій оригінальній школі, єдиній на усю Західну Україну, працювали її старша сестра Стефанія, Богдан Собольт, агроном Олександр Гудзьяк, Андрій Мороз, Неоніла Мигоцька-Тершаковець, Марія Гузар, Марія Терлецька, Ольга Кульматицька-Баран, Олімпія Попович-Васьків та інші. Релігійним вихованням дівчат опікувався місцевий парох о. Дмитро Мигоцький.

Завдяки самовіддачі учительського складу школа здобула визнання серед української громади, а згідно зі звітами польського інспектора І. Мосьори займала одне з перших місць серед шкіл подібного типу. Протягом навчального року слухачі здобували необхідні знання для раціональнішого ведення господарства, ставали свідомими, вихованими, культурними українськими господинями – майбутніми провідницями у своїх осередках²⁹.

Певною віхою у житті Галини Дидик було її членство у товаристві “Просвіта”. Українські просвітницькі організації тісно співпрацювали. Дуже часто товариство “Просвіта”, як одне з найдавніших легальних організацій на західноукраїнських землях, найбільш масове, надавало свої приміщення для інших організацій, звичайно з дозволу та при підтримці місцевих громад.

Програма наймасовішої української організації була сформульована у виступі студента Андрія Січинського на Загальних зборах у Львові в грудні 1868 р.: “Кожний нарід, що хоче добитися самостійности, мусить передусім дбати про те, щоби нижчі верстви суспільности, народні маси піднеслися до тої степені просвіти, щоби ця народна маса почувала себе членом народнього організму, відчула своє горожанське й національне достоїнство й узнала потребу існування нації як окремишньої народної індивідуальности; бо ніхто інший, а маса народу є підставою усього”³⁰.

Товариство “Просвіта” провадило освітню роботу серед українського населення Галичини, поглиблювало національну свідомість, плекало українську культуру.

²⁸ Повернення Івана Тиктора // Львівська газета. – 2007. – 6 липня.

²⁹ Васьків М. Сільськогосподарська Школа в Шибаліні / М. Васьків // Бережанська земля. – Нью-Йорк, 1970. – С. 777–779.

³⁰ Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / [редкол.: Г. Яворський та ін.]. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний комбінат “Збруч”, 2010. – Т. 4. – С. 560–561.

Філії товариства діяли у кожному повіті, вони займалися організацією читалень, аматорських гуртків, хорів, а також ініціювали людей до будівництва народних домів. Підтримав ініціативу “Просвіти” свого часу Тома Дидик – батько Галини. Його запам’ятали односельці, як свідомого українця, який допомагав реалізовувати ідею зведення “Народного Дому” в с. Шибалин.

За сприяння ініціативних представників української громади “Просвіта” змогла відродитися і після польсько-української війни. У 1928 р. діяло 2 934 читалень товариства та було 12508 безпосередніх членів на окупованих Польщею землях Східної Галичини. У той період філію “Просвіти” на Бережанщині очолював д-р Михайло Західний. Він дбав про те, щоб праця у повіті відбувалася планово і систематично. Згідно з вимогами нової влади, філії товариства повинні були повідомляти наперед, коли і де відбуватимуться збори членів, подавати список присутніх та каталог книг у місцевих бібліотеках. Володимир Бемко писав з цього приводу: “Польська поліція те й робила, що весь час окупації підглядала, підслухувала та роздивлялася...”³¹ Але, попри дискримінаційну політику, Польща була державою, заснованою на конституційних засадах. Хоч вибори до її двопалатного парламенту часом ставали об’єктом маніпуляцій, але у більшості випадків вони були відносно вільними. Навіть після 1926 р., коли маршал Юзеф Пілсудський учинив военний переворот, державні закони зберігали силу, хоча вони часто обстоювали польські інтереси. Загалом польські закони не забороняли національних товариств і давали змогу працювати на користь своєї громади.

Щоб налагодити діяльність читалень, Бережанська філія найняла платного урядовця, який організовував роботу місцевих осередків. Управа філії полагоджувала різноманітні формальності перед офіційною владою, а також дбала про організацію різноманітних курсів і гуртків, зокрема: діловодства, хорів, аматорських гуртків, бібліотекознавства, а також влаштовувала повітові концерти, відзначення національних свят, відкриті лекції тощо. Часто при читальнях організовували самоосвітні гуртки для молоді. В одному з таких гуртків, зокрема, працював і Василь Галаса. За сприяння місцевого голови читальні йому вдалося організувати вечірні курси самоосвіти, на яких усі охочі вивчали історію та географію України³².

У кінці 1920-х років у місцевих бібліотеках діяли гуртки любителів книжки, гуртки любителів гри в шахи. Часто при читальнях організовували тематичні лекції, на які запрошували фахівців. Однією з таких доповідей свого часу була й Галина Дидик. Розповідаючи на допиті про подробиці своєї біографії, вона пригадувала, як на початку 1930-х років читала лекції про українську літературу та її розвиток у читальні “Просвіта” в с. Якторів Перемишлянського р-ну Львівської обл.³³

Окрім членства в українських просвітницьких організаціях, важливий вплив на громадянську позицію Галини Дидик мала тодішня політична ситуація в краї. Польський уряд негативно сприймав відродження українського національного руху. У репресивних заходах були задіяні тисячі військових та поліцейських. Формальним приводом до проведення акції пацифікації були дії нелегальної ОУН. Протягом осені

³¹ Бемко В. Бережани і Бережанщина. – С. 144.

³² Галаса В. Наше життя і боротьба. – С. 14.

³³ Протокол допиту Г. Дидик від 18.07.1950 р. // ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75075ФП. – Т. 3. – Арк. 108.

1930 р. на території Східної Галичини ОУН провела близько 2 200 актів саботажу, нападів на великі та малі польські маєтки. Маршал Пілсудський вирішив організувати масову репресивну акцію, яка тривала від 16 вересня до 30 листопада 1930 р.³⁴

Розпочалися арешти, побиття та вбивства українських діячів. Багато свідомих українців потрапили у концентраційний табір у Березі Картузькій. У Бережанському повіті Тернопільського воєводства з'явилися відділи польської поліції та кавалерії. Вони оточували села та нападали на селян: били кийками усіх, хто їм траплявся, без огляду на вік чи стать, нищили майно читалень “Просвіти”, “Союзу українок”, кооперативів та інших українських товариств. Під приводом пошуків зброї чи нелегальної літератури польські поліціанти проводили обшуки хат, руйнували господарські будівлі, висипали на землю борошно, крупи та інші продукти. Часто усе це поливали водою або гноївкою. За свідченнями д-ра В. Бемка, “Польські кавалеристи наказували давати на підстилку коням снопи немолоченого збіжжя, для їди овес, а для себе харч і то не абиякий – м'ясо, печені кури, гуси, масло, білий хліб... Забирали копами яйця – єдину сільську валюту. По кількох днях такої гостини, село примушували давати поліції ще й підводи, та відвозити “гостей” у сусіднє село”.³⁵

За свідченнями міністра внутрішніх справ Речі Посполитої, під час акції було затримано 1 739 осіб, випущено 596, решта передано судам. Засуджено до короткотермінового ув'язнення 25–30% звинувачених, решту звільнили. Під час акції було знайдено 1 287 гвинтівків, 566 револьверів, 99.8 кг вибухових засобів.³⁶

Жертвами поліційних наступів стала і родина Г. Дидик. Як тільки почалася пацифікація, її брата Івана побили та забрали до в'язниці³⁷. Родина доклала чимало зусиль, аби визволити Івана. Поліція арештовувала українців, які були членами правлінь товариств і кооперативів, актив села, міста і повіту. У період “пацифікації” до в'язниці у Бережанах потрапило приблизно 450 осіб, побитих та закривавлених. У місті польські правоохоронні органи завдали шкоди приміщенням Окружного союзу кооперативів, “Народного Дому”, гімназійної бурси, товариства “Надія”, канцелярії “Союзу українок”, кооперативу “Базар”, пластовій домівці тощо³⁸.

Селяни обговорювали наслідки “пацифікації”, вважаючи, що їх побито “за Україну”, за визвольні змагання. Василь Галаса, який був свідком цих подій, згадав: “Селяни розповідали, як кого побили. Казали, що били за Україну. У цьому вислові українських селян втілювався цілий комплекс почуттів: і те, що ти українець і те, що постраждав за незалежну Україну і те, що твій кривдник – чужинець. Ось так польський шовіністичний уряд активізував українство, підігрівав національну свідомість, підсилював ненависть до окупантів”³⁹.

Репресії породжували серед українців щораз більшу відразу до польських шовіністів. Безправна урядова каральна акція штовхала українське населення до

³⁴ *Айненкель А.* Політика Польщі стосовно українців у міжвоєнний період. Вибрані проблеми / *А. Айненкель* // Незалежний культурологічний часопис “І”. – 2003. – № 28. – С. 47.

³⁵ *Бемко В.* Бережани і Бережанщина. – С. 235.

³⁶ *Torzecki R.* Kwestia ukraińska w polityce III Rzeszy 1933–1945 / *R. Torzecki*. – Warszawa, 1972. – С. 66, 67.

³⁷ Зв'язкова генерала Чупринки // Зв'язкова генерала. Галина Дидик: “...На жаль і я жива”. – Гадяч: “Гадяч”, 2007. – С. 79.

³⁸ *Бемко В.* Бережани і Бережанщина. – С. 237.

³⁹ *Галаса В.* Наше життя і боротьба. – С. 16.

нелегальних форм боротьби. “Усе це наставляло на якийсь спротив”, – підкреслила в інтерв’ю Галина Дидик⁴⁰.

“Пацифікація” засвідчила слабкість позицій українських сил у Варшавському парламенті, а легальні шляхи боротьби виявилися малоєфективними. Саме тому ідеї Української військової організації, а згодом ОУН почали здобувати дедалі більше прихильників серед українців Східної Галичини. На Першому Конгресі ОУН у Відні були сформульовані основні завдання організації у боротьбі за вільну Україну. У дев’ятому розділі програми, зокрема, зазначено, що “ОУН ставить собі за завдання ... розгорнути українську національну силу на всю її ширину і таким чином забезпечити великій українській нації відповідне місце серед інших народів світу”⁴¹.

Пробудження національної свідомості, активізація боротьби українців Східної Галичини за свою незалежність були наслідком тої колосальної роботи, яку зініціювали свого часу “Руська Трійця”, “Народні ради”, “Просвіта”. Їх почин підтримали товариства – “Січ”, “Сокол”, “Сільський господар”, “Союз українок”, кредитові товариства тощо. Вони стали тим фундаментом, на якому нове покоління 1920-х – 1930-х років сформувало ідею Української самостійної соборної держави.

У промові уродженця с. Жуків п. Дмитра чітко простежується ця думка: “Далеко перед ОУН діяло і жило українське село і українці по містах. Вони заклали читальні “Просвіти”, “Січі”, “Соколи”, християнські або читальні кramниці, будували “Народні доми”, організували українські приватні гімназії, створили наукове Товариство ім. Шевченка, організували економічне життя, “Сільський господар”, кредитові товариства. ... Зріст національної свідомості, змагання до волі із нашою програмою – не впали! Ні! Вони ростуть і ростуть все сильніше. Дають свої овочі, як деревина – без дальшого докладу рук людини. Вони росли серед боїв та пожеж наших сіл, а останніми часами, дякуючи безглуздім політиці наших ворогів – ще дужче!”⁴²

Перегукуються зі словами п. Дмитра свідчення Галини Дидик, написані нею у слідчій внутрішній тюрмі у Львові 18 липня 1950 р. Вона, зокрема, зазначила: “Членом ОУН я стала з березня 1944 р., але націоналістичною діяльністю почала займатися в 1929 р., коли навчалася в Учительській семінарії в м. Бережанах. ... У Бережанській гімназії діяла організація “Пласт”. Там були лише українці, оскільки проводилася велика робота по вихованню молоді в націоналістичному дусі. Головним завданням “Пласт” ставив необхідність створення Української Самостійної Соборної України, що згодом стало головною ціллю ОУН”⁴³.

Формування активної суспільно-політичної позиції Галини Дидик відбувалося під впливом тогочасних суспільно-політичних процесів. Офіційна влада намагалася усіма доступними методами асимілювати населення Галичини. Соціально-економічна політика Другої Речі Посполитої сприяла розвитку і збагаченню

⁴⁰ Зв’язкова генерала Чупринки // Зв’язкова генерала. Галина Дидик: “...На жаль і я жива”. – Гадяч: “Гадяч”, 2007. – С. 79.

⁴¹ ОУН у світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 рр.: збірка документів. – [Б. м.]: Видання Закордонних частин Організації Українських Націоналістів, 1955. – С. 59 (Бібліотека Українського підпільника, Ч. 1).

⁴² *Бемко В.* Бережани і Бережанщина. – С. 240–241.

⁴³ Протокол допиту Г. Дидик від 18.07.1950 р. // ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 75075ФП. – Т. 3. – Арк. 104.

польського населення, водночас перешкождала корінним українцям реалізовувати природний потенціал та національні інтереси. Офіційна бюрократична машина продукувала щораз нові перепони, посягаючи на основні цінності української нації – землю, мову, культуру. Українські землі опановували переселенці-колоністи, лояльні владі; формувалася розгалужена система поліційного нагляду та відбувалися репресії проти свідомих українців Східної Галичини.

Юна Галина на власному прикладі відчула усю глибину трагедії галичан. Вона, шукаючи шляхи для власної реалізації, усвідомлювала необхідність рішучих методів боротьби, які пропагувала підпільна ОУН. Дмитро Донцов, один з ідеологів ОУН, на перше місце ставив любов до власного народу, бо тільки ця шляхетна любов, за його твердженням, може творити гідного пошани громадянина. У боротьбі він радив покладатися лише на власні сили, а для цього необхідною умовою він вважав пізнання віри, правди й науки свого народу⁴⁴.

Саме ці постулати стали фундаментом у формуванні Галини як особистості. Вона, скориставшись нагодою навчатися у Бережанській гімназії, згодом Учительської семінарії, завдяки співпраці з українськими товариствами та організаціями запізналася з передовими людьми того часу, новими ідеями. І це допомогло їй у майбутньому зайняти своє місце серед досвідчених діячів національно-визвольного руху.

Поряд із навчальними закладами велику просвітницьку роль відігравали тогочасні українські громадські товариства та організації. Серед них “Пласт”, “Союз українок”, “Сільський господар”, “Просвіта”, кооперативний рух тощо. Вони доповнювали один одного та урізноманітнили суспільно-політичне життя української громади. Аналізуючи суспільно-політичні процеси на західноукраїнських землях у цей період, можна припустити, що Галина Дидик свідомо обрала шлях революційної боротьби й вступила до українських патріотичних організацій. Вона опинилася в епіцентрі становлення українського націоналізму, долучилася до популяризації нових ідей. Членство у “Пласті”, “Просвіті”, “Союзі українок” допомогло їй увійти в епоху становлення нового типу українки – революціонерки. На протигагу носіям націонал-ліберальних ідей, українські націоналісти ставали “проповідниками” радикальних програм із чітким світоглядом, організацією, структурою, засобами та метою широкої революційної боротьби.

Членство в “Сільському господарі” та активна участь у розвитку кооперативного руху стали для Галини Дидик основою практичного досвіду. Вона пройшла добру школу, що допомогла їй не лише відшліфувати набуті навички, а й загартувала дух та тіло. Численні лекції, знайомство з новими методами праці, зустрічі з різними людьми сформуvalи освічену, всебічно розвинену особистість, здатну приймати відповідальні рішення. Життєва школа 1920–1930-х років вплинула на свідомий вибір та допомогла Галині у визвольній боротьбі.

Lesya Onyshko. Factors shaping personality of Halyna Dydyk, a participant of a Ukrainian national liberation movement

The article analyses historical and local aspects that shaped personality of Halyna Dydyk as a participant of a Ukrainian national liberation movement. It highlights activities of Ukrainian public associations and organizations, milieu of her friends and people Halyna

⁴⁴ Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. – Вінниця: ДПКФ, 2006. – С. 26.

Dydyk communicated with in the 1920s and 1930s. The article also examines her professional development and active role in promoting ideas of Ukrainian statehood.

Key words: Halyna Dydyk, personality-shaping factors, Ukrainian associations, national liberation movement, Organization of Ukrainian Nationalists (OUN).